

Sannija Matule

Vienmēr pa rokai likums

Agrāk gribējis būt par tiesnesi, iespējams, nākotnē kļūs par notāru vai atvērs savu privātpraksi, taču tagad, pēc paša teiktā, īstajā laikā ir savā īstajā vietā un liek pamatus kārtībai, kas jāievēro ikvienam auto vadītājam un īpašniekam.

Ikviens no mums kaut reizi šķendējies par kādu likumu vai noteikumu, paužot neizpratni par cilvēkiem, kuri tādas aplamības pieņēmuši. Taču tikai retais aizdomājas, ka ne jau valdības vīri un deputāti paši šīs normas tapina. Praksē aiz katra likuma un noteikuma ir lēmums cilvēku, kuri šīs normas radījuši, apsprieduši, un tikai pašās beigās tiek pieņemts visiem saistošais lēmums.

Pēdējos gados viena no jomām, kas nemītīgi pilnveidojas un kurā radīts, spriests un lemts īpaši daudz, ir ceļu satiksme. Piemēram, pamatīgi izvērtīts Administratīvo pārkāpumu kodekss, ieviešot fiksētos sodus, kas samēroti ar nodarījuma bīstamību; cīņai ar regulārajiem noteikumu pārkāpējiem radīta pārkāpumu uzskaites punktu sistēma un atrasts veids, kā iereibušajiem braucējiem likt izjust izdarītā sekas. Kaut arī daudzi uzslavas par to velta tiem pašiem peltajiem valdības vīriem, patiesībā šīs jomas sakārtošanā daudz paveicis kāds cits – Ceļu satiksmes drošības direkcijas (CSDD) Juridiskās daļas priekšnieka vietnieks Jānis Golubevs. Viņa ikdienas darba pienākumos galvenokārt ietilpst tieši normatīvo aktu izstrāde, taču mūsu sarunā neviļus nonākam līdz tam, ka, aizrautīgi strādājot sirdij tīkamam darbu, arī bez sakariem un sarunāšanas agrāk vai vēlāk katrs var izcīnīt savu vietu zem saules un just gandarījumu par paveikto.

Spriežot pēc daudzajām izmaiņām likumos un noteikumos, Tev darba netrūkst. Kā rodas ideja kaut ko pamainīt?

Ja neskaita gadījumus, kad jārada pavisam jauns likums vai tam pakārtoti Ministru kabineta noteikumi, grozījumu nepieciešamība lielākoties atklājas pēc kādas situācijas vai notikuma analīzes. Piemēram, pagājušajā gadā ieviesām pārkāpumu uzskaites punktu sistēmu. Analizējot statistiku, jau pēc pāris mēnešiem atklājām, ka steigšus jāmeklē jauns risinājums, kā cīnīties ar cilvēkiem, kuri brauc bez vadīšanas tiesībām un dzērumā. Tādēļ jau pagājušā gada septembrī tapa attiecīgais projekts, kas paredzēja arī transportlīdzekļa konfiskāciju. Diskusija par šo jautājumu ilga vairāk nekā gadu, taču beigās, pašā pēdējā brīdī, Saeima tomēr izšķīrās par labu administratīvajam arestam, kas jāizcieš visiem, kuri braukuši reibumā.

Kā top šie grozījumu projekti?

Kad ir skaidrs, ko grib panākt, sākas tieši jurista darbs. Piemēram, pašlaik ļoti aktuāls ir jautājums par ļaunprātīgo satiksmes noteikumu pārkāpēju vārdu publiskošanu. Visi šo jautājumu zina un saprot, katram ir savs viedoklis. Taču to nevar atrisināt tik vienkārši, attiecīgajā likumā pamainot kādu teikumu. Pirmām kārtām jāskatās, ko šajā sakarā nosaka Satversme. Pēc tam jāvērtē pamatlikumi, kas regulē personas datu aizsardzību, un tikai šādi, ejot pa ķēdīti, nonāk līdz secinājumam, kādā veidā šo jautājumu iespējams regulēt. Dažkārt vajadzīgs atsevišķs likums vai grozījumi jau esošajā, bet citkārt pietiek ar Ministru kabineta noteikumiem. Pēc šādas analīzes arī top

skaidrs, kāds normatīvais akts jāraksta. Savukārt pēc tam sākas nākamais posms – diskusija par konkrēto tēmu un projekta saskaņošana ar visām iesaistītajām institūcijām. Pats regulāri piedalos diskusijās un apspriedēs un tikai pēc tam rakstu attiecīgās normas. Nav jau tā, ka viens cilvēks piesēžas pie galda, kaut ko izgudro un virza savu projektu tālāk. Vispirms visus jautājumus apspriež speciālistu lokā, un tikai atsevišķos gadījumos tie iegūst daudz plašāku rezonansi. Tā notika ar transportlīdzekļa konfiskācijas ieceri – diskusiju virpulī to ierāva jau pašā sākumā, kad tāda doma tikai pavīdēja.

Sabiedrības viedoklim ir kāda nozīme?

Tas ir tikai viens no daudzajiem, un svarīgi, cik liela daļa šo viedokli pauž. Jebkurā gadījumā par katru projektu dodam iespēju sabiedrībai izteikties, jo tos ievieojam mūsu interneta mājas lapas sadaļā pie normatīvajiem aktiem. Tiklīdz projekts novests tiktāl, ka par to jau var konkrēti runāt, tā liekam iekšā mājas lapā. Dažkārt šajos komentāros ir patiešām labi un interesanti viedokļi, kurus paturu prātā un ņemu vērā.

Nereti pieņemtās normas nekādi nesaskan ar sabiedrības uzskatiem...

Neko nedrīkst darīt, balstoties tikai uz emocijām. Tādēļ bieži vien jāizšķiras par risinājumu, kas ir juridiski korekts, bet no emocionālā viedokļa šķiet citāds. Svarīgi, lai šos jautājumus savstarpēji izvērtētu speciālisti, kuri zina visas nianšes, un tad jāliek kopā prakse ar teoriju. Piemēram, aizstājot vienu soda veidu ar citu (automašīnu konfiskāciju ar administratīvo arestu), Saeima it kā pamainīja tikai vienu lietu. Taču ir ļoti būtiski izanalizēt konkrētā soda piemērošanas iespējas un kārtību, jo katram soda veidam tā ir atšķirīga, kur nu vēl tik būtiskiem kā minētie. Veselā sistēmā nevar izmainīt tikai ideju, pārējo atstājot nemainīgu. Tur sākas problēmas likumu piemērotājiem, un arī tauta nesaprot, kādēļ atkal pieņemtas normas, par kurām nav skaidrs, kā tās realizēt.

Vai likumu rakstīšanu juristiem iemāca augstskolā, un vai to vispār var iemācīt?

Pamatprincipus, piemēram, ka normatīvie akti jāraksta skaidrā valodā un tiem jābūt vienkārši piemērojamiem, juristiem māca gan. Tā ir juridiskās izglītības neatņemama sastāvdaļa. Taču no praktiskā viedokļa varu sacīt, ka, beidzot augstskolu, normatīvo aktu nav iespējams uzrakstīt. Protams, var jau būt izņēmumi – īpaši talantīgi absolventi. Arī pašam, kad sāku strādāt Tieslietu ministrijā, vēl nebija šādas pieredzes. Taču pēc dažu mēnešu darba Iekšlietu ministrijā ar savu uzstājību un apņemšanos bez jebkādiem sakariem biju ticis darbā Tieslietu ministrijā, tur izcīnīju savu mazo vietni un vēlējos strādāt. Tāpēc caur personīgo pieredzi daudz mācījos, pamazām šo lietu apguvu un sapratu, ka man patīk šis radošais darbs. Līdz ar to palēnām radās izaugsmes iespējas, bija paaugstinājumi amatā, un man izteica piedāvājumu strādāt Valsts kancelejā par juristu. Arī tur gan analizēju sagatavotos projektus, gan rakstīju tos pats. Valsts kancelejā nostrādāju nedaudz ilgāk par gadu, jo man izteica tagadējo darba piedāvājumu līdz ar skaidru vīziju, ka arī šeit būs jāstrādā ar projektiem un normatīvajiem aktiem. Ja padomā no karjeras viedokļa, it kā pakāpos soli atpakaļ (iepriekš strādāju Ministru kabinetā), – bet es to redzu citādi, un pēc direkcijā nostrādātiem četriem gadiem varu atzīt, ka īstajā laikā esmu atradis savu īsto vietu.

Likumiem jābūt skaidriem un saprotamiem, bet ļoti bieži nespēciālists nepavisam tos nevar saprast. Kādēļ?

Jo vienkāršāk un saprotamāk likums uzrakstīts, jo labāk sabiedrībai, kurai tas jāpilda. Taču ir nozares, kurās, manuprāt, politisku apsvērumu dēļ likumus pietiekami apzināti raksta tā, lai tos var interpretēt un saprast, kā katram vajag. Tomēr ne vienmēr pie vainas ir tikai politika. Piemēram, Valsts pārvaldes iekārtas likums pat speciālistam jālasa desmit reižu, lai to saprastu. Runājot ar autoriem, viņi vienkāršā valodā paskaidro, kas tur ir domāts. Tad rodas jautājums, vai to tieši tāpat nevar uzlikt uz papīra? Tie ir gadījumi, kad likumā ievieš profesionālo terminoloģiju, kuru saprot tikai paši profesionāļi. Turklāt arī rakstītāji ir dažādi. Veicot vienu uzdevumu, biju spiests analizēt normatīvos aktus, kuros minēts CSDD, un kādā no tiem konstatēju, ka direkcijai uzdots saskaņot meliorācijas projektus! Tad mēs arī pirmo reizi uzzinājām par šādu pienākumu. Protams, šī kļūda praksē nedarbojās, bet no otras puses – pieņemts normatīvais akts, kurā sacīts, ka meliorācijas projekti jāaskaņo ar CSDD, bet praksē nebija neviena šāda saskaņojuma. Tātad neviens šo normu nepildīja, bet kādēļ tādu vispār radīja un pieņēma?

Tevīs radītie dokumenti ir vienkārši un saprotami?

Mūsu nozarē tikpat kā nav tādu terminu, kurus varētu nesaprast cilvēks bez augstākās izglītības. Kaut gan, piemēram, satiksmes noteikumos ir punkti, kurus vajadzētu izteikt vēl vienkāršāk. Ir daudz speciālistu, kuri raksta ļoti garus teikumus – gramatiski nevainojami, taču viens teikums aizņem teju pusi lapas. Kaut ko rakstot, vienmēr jādomā par tiem, kas to lasīs, jo ne visi var izsekot, kur sākas un beidzas attiecīgais palīgteikums vai divdabja teiciens, beigu beigās pie īstās jēgas netiekot. Arī es pats agrāk rakstīju teikumus trīs un četru rindu garumā, bet laika gaitā iemācījos izteikties īsāk.

Vai par spīti līdzšinējai darba pieredzei savā darbā nebaidies kļūdīties?

Protams, ka šaubas pastāv pie katra nozīmīga projekta. Īpaši apzinoties, ka šis jautājums skars ļoti daudzus cilvēkus. Tiesa, ar laiku šīs bailes mazinās. Negribu sacīt, ka man nav bijis kļūdu, taču tās nav tādas, kas prasa steidzamu labojumu. Nekļūdās tikai tas, kurš neko nedara.

Cik godprātīgi pats pildi paša noteikto kārtību?

Apmēram pirms pusgada man izteica rakstveida brīdinājumu par ātruma pārsniegšanu, bet pārkāpumu uzskaites punktu gan nav. Daudziem šķiet, ka CSDD darbiniekus ceļu policija nesoda, – tas ir aplams pieņēmums. Atzīšos, ārpus apdzīvotām vietām kādreiz patīk braukt ar lielāku ātrumu par atļautajiem 90, taču apdzīvotās vietās no sava braukšanas stila automātiski izslēdzu pārkāpumus. Ja arī kas gadās, tad tiešām neapzināti. Daudzi saka: tu jau pats sev arī bedri roc, izdomādams tādus likumus, bet man tas netraucē. Ja likumu nepārkāpju, man vienalga, kāds sods par to paredzēts. Dažkārt izsakās – ja tikšot pieķerts braucam reibumā, uzreiz zvanīšot man. Tādās reizēs atbildu, ka var neizvēlēties, jo nepalīdzēšu. Pats neesmu draugs ar alkoholu un kategoriski ieibilstu pret sēšanos pie stūres reibumā.

Vai šāds papīru darbs nav apnicīgs?

Gluži pretēji – man tas šķiet pat ļoti radošs, jo katrs normatīvais akts ir jaunrade. Turklāt darba dienas lielākoties aizrit dažādās sanāksmēs, nemītīgi zvana telefons, tādēļ

dīkstāve nesanāk. Kaut kad vēl ir arī jāraksta, tādēļ, protams, darbs ienāk manā mājā. Likumu lasīšana pārvērtusies teju vai par hobiiju, un ne tikai darbā uz galda, bet arī mājās man vienmēr ir kāds neizlasīts likums. Tiklīdz mājās ir kāds brīvāks brīdis, tā izmantoju iespēju to izlasīt, papildinot savas zināšanas. Protams, šajā sakarā esmu saņēmis aizrādījumus no sievas, ka nevajadzētu nest darbu mājās, bet nesanāk, jo visu laiku gribas izdarīt vēl vairāk.

**

VIZĪTKARTE

Jānis Golubevs

- Vecums – 31 gads.
- Izglītība: Latvijas Policijas akadēmija – jurists.
- Darba pieredze: strādājis Iekšlietu un Tieslietu ministrijā, Valsts kancelejā, bet pašlaik pilda CSDD Juridiskās daļas priekšnieka vietnieka pienākumus.
- Ģimenes stāvoklis: precējies, tētis trim bērniem.

Jurista atziņas

- Galvenais ir darīt darbu, kas pašam patīk un kuru novērtē. Pārējais, tai skaitā karjera un veiksmes, nāks pats no sevis.
- Prakse liecina, ka, palielinot sodu par kādu pārkāpumu, to skaits samazinās. Tādēļ diemžēl mūsu autovadītāju disciplinēšanai ir jāpieņem bargi mēri. Lielī sodi gan samazina pārkāpumu skaitu, bet pavisam tos neizskauž. Tāpēc no valstiskā viedokļa ir ļoti svarīgi nodrošināt soda neizbēgamību, nevis soda bardzību.
- Sodam par nodarījumu jābūt adekvātam, bet vadītājam jāapzinās, ka sodīts pamatoti. Ar apziņu par pelnīto sodu būtu jāpietiek, lai šādi vairs negrēkotu. Līdz šādai filozofijai mūsu sabiedrība vēl nav nonākusi.